

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**Ғылыми-Әдістемелік Кеңес
мәжілісінде бекітілді
2020 ж. «22» маусым
№ 6 хаттама, бекітілген
Оқу ісі жөніндегі проректор
_____ Хикметов А.К.**

**«8D01503 –ГЕОГРАФИЯ»
МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША
PhD ДОКТОРАНТУРАҒА ТҮСУШІЛЕРГЕ АРНАЛҒАН ТҮСУ ЕМТИХАНЫНЫҢ
БАҒДАРЛАМАСЫ**

АЛМАТЫ 2020

Бағдарлама «8D01503 – ГЕОГРАФИЯ» мамандығы бойынша мемлекеттік жалпы білім беру стандартына сәйкес жасалған. Бағдарламаны құрастырушылар г.ғ.д., проф. Нүсіпова Г.Н., г.ғ.к., доцент Тоқбергенова А.Т.

Бағдарлама география, жерге орналастыру және кадастр кафедрa мәжілісінде қарастырылған
2020 ж. ____ _____ № ____ хаттама

Кафедра меңгерушісі _____ Нүсіпова Г.Н.

География және табиғатты пайдалану факультетінің әдістемелік бюросында мақұлданған
2020 ж. ____ _____ № ____ хаттама

Әдістемелік бюро төрағасы _____ Сағымбай Ө.Ж.

Ғылыми кеңес мәжілісінде бекітілген
2020 ж. ____ _____ № ____ хаттама

Ғылыми кеңес төрағасы,
факультет деканы _____ Сальников В.Г.

Ғалым хатшы _____ Абдреева Ш.Т.

МАЗМҰНЫ

ЖМББС НЕГІЗІНДЕ ГЕОГРАФИЯ МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША ОҚЫҒАНДАРҒА АРНАЛҒАН БАҒДАРЛАМА

1. Мамандық бойынша түсу емтиханының мақсаттары мен міндеттері

География бойынша PhD докторантураға түсуге арналған емтихан бағдарламасы ҚР Білім және Ғылым Министрлігінің География мамандығы бойынша бакалавриаттың, магистратураның, докторантураның дайындау бағдарламасына сай келеді.

Емтихан бағдарламасы бакалавриат пен магистратураның бағдарламалары бойынша оқытылған келесідей бөлімдерден тұрады: экономикалық, әлеуметтік және саяси география, физикалық география және геоэкология, геоморфология және картография.

Емтихан барысында кандидаттар экономикалық, әлеуметтік және саяси география, физикалық география және геоэкология, геоморфология және картография бойынша барлық негізгі тақырыптардан білімдерінің жақсы деңгейін көрсетулері қажет. Сонымен қатар, кандидаттар сандық (саяси-әкімшілік, әлеуметтік-экономикалық, ландшафттық, геоморфологиялық және экологиялық) карталармен жұмыс істеу дағдыларына ие болуы қажет.

Бағдарламаның **мақсаты** болашақ докторанттардың дайындық деңгейін бағалау болып табылады.

Бағдарламаның **міндеті** болып бакалавриат пен магистратураның негізгі міндетті пәндер бойынша білімдерін кешенді бағалау табылады. Түсу емтиханы бакалавр және магистратура бағдарламасы бойынша экономикалық, әлеуметтік және саяси география, физикалық география және геоэкология, геоморфология бөлімдерінен тұрады. Емтиханды тапсыру – бірлескен жазбаша-ауызша түрде болады. Емтихан тапсырушы емтихан билетіндегі сұрақтарды жауап парағына жазады және комиссия мүшелері алдында ауызша тапсырады. Апелляциялық өтініш жағдайында жауап парағындағы жазбаша жауаптары ескеріледі.

2. PhD докторантураға түсуші тұлғалардың даярлық деңгейлеріне қойылатын талаптар. География бойынша емтихан ауызша және жазбаша түрде өтеді. PhD докторанттары үшін география бойынша емтихан сұрақтары беріледі. Түсуші берілген мамандықтар бағыты бойынша мемлекеттік үлгідегі жоғары білім бар (магистр дипломы) болуы керек.

PhD докторантураға түсуші тұлғалардың даярлық деңгейі келесі мамандық бойынша магистр дәрежесі болуы керек:

- 7M01503 – География

Түсуші келесі құзыреттілікке ие болуы керек:

- ғылыми міндеттерді орындауға және қоғамда туындаған келелі мәселелерді шешу үшін қолда бар және жаңа әлеуметтік білімдерді үйлестіре білу;

- қолданбалы және кәсіби мәселелерді, басқару қызметінің және ақпараттық ізденіс мәселелерін шешу;

- білім беру бағдарламасының және өзін-өзі оқытудың жеке траекториясын жасауға, сонымен қатар өзгелердің кәсіби дамуына үлес қосуға дайын болу.

3. Емтихан тақырыптарының тізімі

«Экономикалық, әлеуметтік және саяси географияның өзекті мәселелері» пәні

Аумақты кеңістіктік ұйымдастыру

Экономикалық және әлеуметтік географиядағы кеңістіктік талдау. Аумақтық әлеуметтік-экономикалық жүйелерді кеңістіктік үлгілеу (И.Тюнен, А.Вебер, А.Леш, В.Кристаллердің еңбектері). Аумақты кеңістіктік ұйымдатырудың қазіргі жағдайы мен аумақтық дамуды ұйымдастыру түрлері, өндіріс күштерін орналастыру мен халықты қоныстандыру.

Экономикалық-географиялық аудандастыру

Халықты аумақтық ұйымдастырудың заманауи бағыттары және олардың экономикалық-географиялық аудандастыруға әсері. Экономикалық-географиялық аудандастырудың негізгі мәселелері. Қазіргі нарықтық қатынастар кезеңіндегі экономикалық-географиялық аудандастырудың міндеттері.

Геоэкономика

Аумақтың экономикалық әлеуеті, мәселелері мен келешегі. Индустриалды кеңістікті ұйымдастыру. Сыртқы экономикалық қатынастардың маңызды үлгілері. Экономикалық өсім факторлары. Экономикалық қауіпсіздік. Мемлекеттің инвестициялық саясаты және халықаралық экономикалық қатынастар.

Экономика дамуының технологиялық және инновациялық әлеуеті

Азық-түлік мәселесін шешу жолдары (интенсивті және экстенсивті). Энергетикалық және шикізат мәселелері.

Табиғатты тиімді пайдалану мәселелері

Табиғатты тиімді пайдаланудың негізгі аспектілері: құқықтық, экономикалық, әлеуметтік, экологиялық, халықаралық, ақпараттық. Табиғатты қорғау туралы заңнама негіздері: қазіргі жағдайы, құрылымы, реттеу әдістері.

Табиғатты пайдалануды басқарудың экономикалық әдістері

Табиғат ресурстарын экономикалық-географиялық бағалау. Табиғат ресурстары үшін төлемдер. Табиғат пайдалануды басқарудың нарықтық әдістері.

Табиғат пайдалану және қоршаған ортаны қорғау саласында әкімшілік реттеудің негізгі механизмдері

Қоршаған ортаның сапасын нормалау. Табиғи ресурстар кадастры. Дәстүрлі емес энергия көздері.

Халықтың өмір сапасы

Әлеуметтік мәселелер және тіршілік ету ортасының мәселелері. Демографиялық ерекшеліктері мен инфрақұрылымның дамуы ескерілген өмір сапасының әлемдік үлгілері (өндірістік, көліктік, инженерлік, байланыстық, ақпараттық-байланыстық). Халықтың өмір деңгейі мен табыстар серпіні. Кедейлік мәселелері және оларды шешу жолдары.

Халықтың көші-қоны

Халықтың көші-қоны: түрлері, себептері, бағыттары. Оралмандар мәселесі.

Демографиялық саясат. «Демографиялық жарылыс» және «демографиялық дағдарыс» елдері. Өмір ұзақтығының қысқаруы және ұлттың қартаюының мәселелері.

Халықтың ұдайы өсуі

Халықтың ұдайы өсуі: типтері, факторлары, мәселелері. Сәби өлімі. Ер адамдардың өлімінің жоғары көрсеткіштері және оның себептері. Халықтың туу көрсеткіштерінің негізгі факторлары.

Қазіргі жаһандық геосаяси мәселелер

Қазіргі жаһандық геосаяси мәселелер: құрылымы, концепциялары, үрдістері, үлгілері. Ұлттық мемлекеттер шегіндегі тұрақтылық пен саяси өзгерістерді зерттеу. Әлемнің геосаяси үлгілері. Геосаяси және геοэкономикалық үрдістердің өзара байланысы.

Трансұлттық геосаяси мәселелер

Қазақстан Республикасының трансшекаралық өзендерін шаруашылықта қолданудың геосаяси аспектілері. Әлемнің мұнай ресурстарын барлау, өңдеу және тасымалдаудың геосаяси мәселелері

Аймақтық геосаяси мәселелер

Саяси оқиғалардың әлемдік шаруашылық географиясына, ғаламдық және аймақтық деңгейдегі көші-қон үрдістеріне әсері. Әлемнің дағдарыс аймақтарының конфликтогенді факторларын саяси-географиялық тұрғыдан зерттеу. Әлемнің жоғары дамыған елдерінің геосаяси мәселелері. Орталық Азия елдерінің геосаяси мәселелері.

Аумақтық еңбек бөлінісі ұғымы мен концепциясы

Аумақтық еңбек бөлінісі (АЕБ) мен оның экономикалық және әлеуметтік географиядағы маңызы. Н.Н.Баранскийдің географиялық еңбек бөлінісі туралы. АЕБ-нің деңгейі, түрлері мен даму факторлары. ГТР-ның, ақпараттық технология мен постфордизмнің АЕБ-ке әсері.

Халықаралық еңбек бөлінісі.

Ғаламдық және аймақтық шаруашылықтың интеграциясы. Трансұлттандыру халықаралық еңбек бөлінісінің көрінісі ретінде. Жетекші ТҰК – олардың мамандануы мен кеңістіктік әсер ету саласы

Әлеуметтік-экономикалық картография

Оның мазмұны, әдістері, жаңа идеялары. Атластағы әлеуметтік-экономикалық карталар. Әлеуметтік-экономикалық карталар типтері. Геоақпараттық жүйелер мен оларды қоғамдық география зерттеулерінде пайдалану

Қазіргі аймақтық саясаттың қолданбалы мәселелері

Аймақтық саясат мәселелерін шешуде экономикалық және әлеуметтік географияның орны. Аймақтық саясат және аумақтық тепе-теңдікті реттеу. Қазіргі аймақтық саясаттағы қаржылық-бюджеттік және әлеуметтік-экономикалық блоктары

Инфрақұрылым түрлері және олардың аумақтық үйлесімдігі

Ауданның экономикалық, әлеуметтік және мәдени дамуында, шаруашылық дамуында, жаңа ресурстарды игеруде, халықаралық және ауданаралық байланыстарды нығайтуда инфрақұрылымның рөлі

Экономикалық-географиялық орналасу ұғымы мен тұжырымдамасы

ЭГО деңгейі мен түрлері. Оларды бағалаудың негізгі әдістері. Экономикалық, саяси, әлеуметтік және мәдени – географиялық жағдайлар ерекшелігін сипаттайтын ұғымдар мен тұжырымдамалар. «Орын қызметі» тұжырымдамасы

Аумақтық-шаруашылық жүйе ұғымы мен тұжырымдамасы

Аумақтық-шаруашылық жүйелерінің аумақтық-өндірістік кешендер және энергоөндірістік циклдер ұғымдары мен концепциясы. Шаруашылықты аумақтық ұйымдастыру, шаруашылықтың аумақтық құрылымы мен жүйелері. И.М.Маергойзтың шаруашылықтың аумақтық құрылымы концепциясы

Аумақтық өндірістік кешен концепциясының негізгі жағдайы

Н.Н.Колосовскийдің аумақтық өндірістік кешен туралы. Аумақтық өндірістік кешеннің негізгі типтері. Аумақтық өндірістік кешеннің КСРО-да қалыптасу дағдылары.

Геосаясат және саяси география

Саяси географияның негізгі теориялары. Ф. Ратцель және Р. Челлен саяси география мен геосаясаттың негізін қалаушылар ретінде. Геосаясат және саяси география, олардың байланысы. Геосаясат пен саяси география идеясының дамуы.

Әлемнің ғаламдануы мен интеграциялануы

Экономикалық, әлеуметтік және саяси географияның интеграциялануы мен дифференциациясы. Алдыңғы қатарлы елдердің ғаламдану, гуманизация және постиндустриалды кезеңнің дамуына көшуге байланысты болған өзгерістер.

Агломерациялау үрдістері

Қазіргі тандағы қала эволюциясы, қалалар құрылымы мен типтері, қалалардың жобалануы және де олардың нәтижелері. Қалалық агломерациялар (конурбация), мегаполис түсінігі. Субурбандалу. Джентрификация.

Саяси географияның өзекті мәселелері

Саяси географияның негізгі теориялары. Ф. Ратцель және Р. Челлен саяси география мен геосаясаттың негізін қалағандар ретінде. Геосаясат және саяси география, олардың байланысы. Саяси география және геосаясат идеяларының дамуы.

ЭӨЦ экономика – географиялық үрдістің түрі ретінде.

ЭӨЦ – нің негізгі теориялық қатынастары. ЭӨЦ аудандық шаруашылық ұйымдастырудың зерттеу әдісі ретінде. Ауданаралық шаруашылық жүйесін құруда ЭӨЦ - нің маңыздылығы. ЕТР кезеңі мен нарықтық экономика жағдайында ЭӨЦ теориясының өзгеруі.

Қазіргі дүние жүзілік шаруашылық жүйесінің генезис, эволюция және кезеңділік мәселелері.

Сыртқы экономикалық қатынастардың маңызды жүйелеріне қысқаша шолу. Леонтьев парадоксы, «өнімнің өмір сүру циклы» үлгісінің сыртқы саударалық интерпретациясы.

Қолданбалы аймақтардың қолданбалы мәселелері.

Мәселелі аудандардың түсінігі. Олардың типологиясы мен бөліну өлшемдері. Депрессивті және артта қалған аймақтар мен ауданаралық саясат. Ауданаралық саясат және федерациялану мәселелері: құқықтық, экономикалық және бюджеттік аспектілер.

Қазақстанның экономикалық, әлеуметтік және саяси географиясы.

Оңтүстік Қазақстан: экономика-географиялық сипаттама. Орталық Қазақстан: экономика-географиялық сипаттама. Солтүстік Қазақстан: экономика-географиялық сипаттама. Шығыс Қазақстан: экономика-географиялық сипаттама. Батыс Қазақстан: экономикалық-географиялық сипаттама.

Қазақстан Республикасының көлік географиясы

Қазақстан Республикасының көлік географиясы: даму деңгейі, мәселелері мен болашағы. Транспорттық тораптар және транспорттық жүйелер, олардың тобы. Көліктік - географиялық қатынас және оларды бағалау әдістері.

Дүние жүзі мен Қазақстанның қазіргі тандағы өзекті демографиялық мәселелері.

Қалалар дамуы және халық санының өсу мәселелері. Еңбек нарығы және халықтың еңбекпен қамту мәселесі. Жұмыссыздық: себептері және азайту жолдары. Еңбек миграциясы: мәселелері мен болашағы. Геосаяси және геоэкономикалық үрдістердің өрлеуі үстінде Қазақстан Республикасы халқын орналастыру мәселелері. Урбандалу мәселелері.

Қазақстанның көлік – құрылыс кешені: экономикадағы рөлі, даму деңгейі, ауданаралық ұйымдастыру, болашағы.

Қазақстанның отын – өнеркәсіп географиясы

Қазақстанның мұнай – газ өнеркәсібі және көмір өнеркәсібі. Қазақстан Республикасының отын – өнеркәсіп географиясы: экономикадағы рөлі, даму деңгейі, ауданаралық ұйымдастыру, болашағы.

Аудандастырудың экономика-географиялық тұжырымы.

Аудандастырудың экономика-географиялық тұжырым түсінігі. Экономикалық – географиялық аудандастырудың мазмұны мен негізі. Экономикалық-географиялық аудан географиялық ауданның бір түрі ретінде және оның ерекшелігі. Экономикалық, әлеуметтік және әлеуметтік – экономикалық аудандар. Қазақстанның экономикалық-географиялық аудандастырылуы.

«Географиядағы үлгілеу» пәні

Географияны үлгілерде парадигманың жіктелуі. Статикалық және динамикалық үлгілер. Талдау жүйесінің статистикалық әдістері. Корреляциялық және факторлық талдау. Көпдеңгейлі сатылау, уақытша қатарлардың талдануы. Динамикалық үлгілер, даму көріністерін бағалау. Үлгілердің ақпараттық қамтамасыздануы.

Үлгілердің ақпараттық қамтамасыздануы.

Қалалардың географиялық үлгілері

Қалалардың географиялық үлгілері және қоныстану пункттерінің орналасуы. қоныстану пункттерді үлгілеу заңдылықтары. Жерді пайдаланудың үлгілері.

Өндірісті орналастыру үлгілері

Вебер үлгісі, оның кемшіліктері мен оң жақтары. Белгілі бір мекен орындарға өндіріс кешендерін жалғау. Монте-Карло үлгілері. Марков мақсаттары. Өндіріс орындарын орналастыру серпіні мен олардың көшіп-қонуы. Ішкіаудандық өзгерістер мен мультипликатор үлгісі.

Ауыл шаруашылықтың өндіріс үлгілері. Жердің өнімділік мүмкіндіктерінің үлгілері. Ауыл шаруашылық жүйесінің қоры.

Аудандастыру үлгілері мен классификация

Аудандастыру үрдістері. Статикалық өлшемдер және аймақтарды бөлу. Аудандастыру үлгілері.

Экожүйелерді үлгілеу

Географиядағы ағзалармен үйлестік. Өзіндік ерекшеліктері мен ағзалардың үйлестілікпен критикасы. Адам экологиясы және әлеуметтанушы-урбанистер. Экожүйелер шынайылық үлгісі ретінде.

Геожүйелерді үлгілеу

Ғаламшарлық геожүйе. Геожүйелер негізі (ландшафт). Қарапайым геожүйелер (физикалық-географиялық фациялар). Геожүйелердің серпінін үлгілеу.

Адамзат географиясында кеңістіктік жүйесінің даму үлгісі

Теориялар мен теңеулер. Кеңістіктік құрылымдардың даму үлгісі. Үлгілердің түрлері. Географиялық зерттеулерде кеңістіктік жүйелердің даму үлгісі.

Физикалық географияда объектілерді үлгілеу

Физикалық география сабағында объектілер, мазмұндар көрінісінің дамуы. Ландшафтану дамуының кезеңдері. Физикалық географиядағы мектептер және ғылыми бағыттар. Физикалық географияда объектілерді үлгілер. Бір және көпжүйелі үлгілер, антропогенді және мәдени ландшафттар нуклеарлы тұжырымдамалары және геотехникалық жүйелер.

4. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

Негізгі әдебиет:

1. Ердаuletов С.Р. Учебное пособие по курсу "Экономическая и социальная география Казахстана". – Алматы: Казак университеті, 1998.
2. Ермаков В.А. Казахстан в современном мире (экономико-географический очерк) Алматы: Каржы-Каражат, 1998.
3. Жумасултанов Т.Ж., Ибраев А.Т. Население Казахстана с древнейших времен до наших дней. Алматы, 2000.
4. Искаков У.М. Города Казахстана. Алматы, 1992.
5. Кузубаев Н.К. Основы территориальных экономических пропорций суверенного Казахстана. Алматы: Ғылым, 1996.
6. Кунхожаев Н.Р. Экономика современного Казахстана: состояние и развитие. Алматы, 1998.
7. И.А.Родионова Экономическая и социальная география мира Углубленный курс. М.Издательство Юрайт, 2012 – 693 с.
8. Нургалиев А.Т. и др. Экономика Казахстана. Алматы, 2009г.
9. Население Казахстана: Итоги переписи населения, 1999. Алматы, 2000.
10. Леонтьев О.К., Рычагов Г.И. Общая геоморфология. М.: Высш.шк., 1988.
11. Якушев А. Ф. Геология с элементами геоморфологии. М: Изд. МГУ, 1983.
12. Нюсупова Г.Н., Маканова А.У. Экономика и социальная сфера областей (карты по 14 областям Республики Казахстан и городов Алматы, Астана) /Национальный Атлас Республики Казахстан. Институт географии, Министерство охраны окружающей среды. - Алматы: Республиканская картографическая фабрика, 2006.-102 с.
13. Нүсіпова Г.Н. Халықтар географиясы. Оқулық. Қазақстан Республикасы жоғары оқу орындарының қауымдастығы 5B060900-«География», 5B011600-«География» мамандығы бойынша білім алатын студенттерге ұсынылады. - Алматы: «Экономика», 2011. - 214 б. (на русс. и каз. языках)
14. Монография в 3-х томах «Пространственная организация территории и расселения населения Республики Казахстан до 2030 года. Под ред. С.Н. Нугурбекова., Е.У. Темирханова., Ж.К. Бопиевой., С.М. Касымова., Ш.М. Надырова – Астана, АО «Институт экономических исследований». Т.1 Концепция пространственного развития и расселения населения Республики Казахстан, 2008. - 292с. Работа выполнена под научным руководством и авторством д.э.н. Касымова С.М. и д.г.н. Надырова Ш.М.
15. Лютцау С.В., Кружалин В.И. Учебное пособие по общей геоморфологии. М.: Изд. МГУ, 1987.

16. Веселова Л.К. Методические указания к лабораторным занятиям по геоморфологии. Алма-Ата 1989.
17. Веселова Л.К., Калыкова Р.У. Жалпы геоморфология. Алматы: Қазақ университеті, 1997.
18. Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны. / Под ред. д-ра геогр. наук, проф. С.Б. Лаврова, канд. геогр. наук, доц. Н.В. Каледина. – М.: Гардарики, 2002. – 928 с.
19. Социально-экономическая география зарубежного мира. / Под ред. В. В. Вольского. - М.: КРОН-ПРЕСС, 1998.
20. Фурсина Г.А., Калиаскарова З.К. Экономическая, социальная и политическая география мира. Учебное пособие. - Алматы: Қазақ университеті, 2003. – 120 с
21. Лапко А.В., Крохов С.В., Ченцов С.И., Фельдман Л.А. Обучающиеся системы обработки информации и принятия решений. - Новосибирск: Наука, 1996. -284 с.
22. Дж. Чорли, П. Хаггет. Модели в географии. М.: Прогресс, 1971.- 374 с.
23. Образцов А.С. Системный метод: применение в земледелии. М.: Агропромиздат, 1990. -303 с.
24. Құсайынов С.А. Жалпы геоморфология. Оқулық. 2011ж

Қосымша әдебиет:

1. Абдуллин А.А. Геология и минеральные ресурсы Казахстана. «Гылым», Алма-Ата, 1994.
2. Гвоздецкий Н.А., Михайлов Н.А. Физическая география СССР. Часть 2. М., «Просвещение», 1989.
3. Гвоздецкий Н.А., Николаев В.А. Казахстан. М., «Мысль», 1971.
4. Климат Казахстана. Под ред. А.С.Утешева. Л., 1959.
5. Глазовская М.А. Почвы Казахстана. Алма-Ата, 1952.
6. Гельмгольц Н.Ф. Горно-долинная циркуляция в предгорной зоне. М., 1961.
7. Гельдыева Г.В, Веселова Л.К. Ландшафты Казахстана. «Гылым», Алма-Ата, 1992.
8. Казахстан. Из серии "Советский Союз". М., 1970.
9. Вилесов Е.Н., Науменко А.А. Географы XX века на казахстанской орбите. Алматы, КазНУ, 1997.
10. Республика Казахстан. Природные условия и ресурсы. Алматы, 2006.\
11. Ердаuletов С.Р., Рутковский О.О. Занимательная география Казахстана. Алма-Ата: "Мектеп", 1989.
12. Ердаuletов С.Р. Казахстан туристский. Алма-Ата: "Кайнар", 1989.
13. Есенов Ш., Кунаев Д., Мухамеджанов С. Недрa Казахстана. Алма-Ата: "Казахстан", 1968.
14. Есназарова У.А. Физическая география Казахстана. Алматы: "Дәуір", 2001.
15. Казахская Советская Социалистическая Республика. Энциклопедический справочник. Алма-Ата: КСЭ, 1981.
16. Маслов Е.П., Двоскин Б.Я. Казахская ССР. М.: "Просвещение", 1971.
17. Ердаuletов С.Р., Рутковский О.О. Занимательная география Казахстана. Алма-Ата: "Мектеп", 1989.
18. Ердаuletов С.Р. Казахстан туристский. Алма-Ата: "Кайнар", 1989.
19. Есенов Ш., Кунаев Д., Мухамеджанов С. Недрa Казахстана. Алма-Ата: "Казахстан", 1968.
20. Есназарова У.А. Физическая география Казахстана. Алматы: "Дәуір", 2001.
21. Казахская Советская Социалистическая Республика. Энциклопедический справочник. Алма-Ата: КСЭ, 1981.
22. Маслов Е.П., Двоскин Б.Я. Казахская ССР. М.: "Просвещение", 1971.
23. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. Регионоведение: Учебник. - М.: Гардарики, 2003. - 384 с.
24. Агеева Р.А. Страны и народы: происхождение названий. - М.: Наука, 1990.

25. Африка в цифрах. Статистический справочник. - М., 1985, 1992.
26. Болотин Б.М., Шейнис В.Л. Экономика развивающихся стран в цифрах. - М.: Наука, 1988.
27. Бунакова Т.М., Родионова И.А. Пособие по географии для поступающих в ВУЗы. - М.: Просвещение, 1993.
28. Большов С.И., Гладкевич Г.Н. и др. Пособие по географии для поступающих в ВУЗы. - М., 1995.
29. Витвер И.А. Южная Америка (Т. 10 Всемирной экономической географии). - М.-Л., 1930.
30. Витвер И.А. Историко-географическое введение в экономическую географию зарубежного мира. - М.: Государственное издательство географической литературы, 2 изд., 1963.

5. Білімдерді бағалау шкаласы

Әріптік жүйе бойынша бағасы	Баллдардың сандық эквиваленті	%-тік мазмұны	Дәстүрлік жүйе бойынша бағасы
A	4,0	95-100	Үздік
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	Қанағаттанарлық
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D-	1,0	50-54	
F	0	0-49	Қанағаттанарлықсыз

Емтиханды өткізу барысында білімдерін бағалау келесі критерийлерге сүйенеді:

Емтиханды өткізу барысында білімдерді бағалау келесі критерийлерге сүйенеді:

«Үздік» баға – барлық бағдарламалық материал бойынша терең білім, қарастырылып отырылған үрдістер мен құбылыстардың мәні мен өзара байланысын түсіну, пәннің негізгі тұжырымдамалары бойынша нақты білім, емтихан билетінің барлық сұрақтары мен емтихан комиссиясы мүшелерінің қосымша сұрақтарына логикалық тұрғыда дәйекті, мағыналы, толық дұрыс және нақты жауаптар, сұрақтарға берілген жауаптарда барлық ұсынылған әдебиетті қажетінше қолдану.

«Жақсы» бағасы – барлық бағдарламалық материал бойынша нақты және толық білім, қарастырылып отырылғын үрдістер мен құбылыстардың мәні мен өзара байланысын дұрыс түсіну; жекелеген сұрақтар бойынша ескертулерді еркін түзетуде дәйекті, мағыналы, дұрыс және нақты жауаптар.

«Қанағаттанарлық» бағасы – бағдарламаның негізгі сұрақтарын түсіну және нақты білім, қойылған сұрақтарға қатесіз жауаптар, емтихан қабылдаушылардың көмекші сұрақтары арқылы маңызды емес қателер мен дәлелсіздіктерді жоя білу, сұрақтарға жауап беруде ұсынылған әдебиетті жеткіліксіз дәрежеде қолдану.

«Қанағаттанарлықсыз» бағасы – негізгі сұрақтардың біреуіне болса да дұрыс жауап бермеу, жауапта дөрекі қателердің болуы, қарастырылып отырған сұрақтарды түсінбеу, қосымша сұрақтарға сенімсіз және дәл емес жауаптар.